

Jan-Filip Zendker

IGRE ZMAJA

Prevela sa nemačkog
Irena Lea Janković

■ Laguna ■

Naslov originala

Jan-Philipp Sendker

DRACHENSPIELE

Copyright © 2009 by Karl Blessing Verlag, München,
in der Verlagsgruppe Random House GmbH

*Za Anu,
Florentinu i Jonatana*

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

PROLOG

Obrela sam se u paklu. Ne svojom zaslugom. Bez svoje krivice. Mora da sam zalutala, drugog objašnjenja nema. U lavirintu života slučajno se nađeš na nekom mestu jer si nesvesno krenuo pogrešnim putem. Ne obraćajući pažnju. Na raskršću odeš nalevo umesto nadesno. Ili obratno. Nisam videla oznaku, ništa što bi moglo da me upozori. Jednostavno sam išla bez zastajanja. Kao i uvek u svom životu. Dalje. Sve dalje.

Mnogi ljudi pre mene išli su ovim putem. Morala sam da im vidim tragove na ovoj dugoj, utabanoj stazi ka paklu. Mogla sam da čujem njihove povike. Mogla sam da osetim zadah. Mogla sam. Šta uopšte vidimo, čujemo i mirišemo? Samo ono što želimo.

Ovde nisam sama. Pakao je gusto naseljeno mesto. To nije za utehu.

Život ističe iz mene. Sa svakim izdisajem sve ga je manje. Kao drevna zidina koja se obrušava. Kamen po kamen. Svakoga dana nedostaje komad više.

Moje telo je postalo pakao. Ovde je tamno, tako mračno da me ne doseže ni zrak svetlosti. I hladno je. I vlažno. Smrzavam se noću, a i danju.

Spoljni svet je iščezao iz mojih očiju. Prvo su iščezle boje, kuća, polja, selo. Život u crno-belom. Sve izgleda kao u starim filmovima koje smo rado gledali. Potom su se razlivali obriši, oko mene se sve rastakalo: svet posmatran kroz vodeni zid. Ubrzo je nastupila tama.

Ne osećam ukus.

Ne osećam miris.

Ništa nije ostalo od reda i lepote koji su me nekad okruživali. Osim tebe i muzike. To me održava u životu. To što te razaznajem po sećanju i tako te vidim čitavog dana. Tvoj lik mi je zauvek urezan u dušu. Tvoje nežne ruke s dugim, tankim prstima. Tvoje nasmejane oči. Tvoje usne. Vidim te duboko pognutog nad činijom pirinča. Bez tebe ne bih više ni časa podnela ove muke.

Pred oči mi iz tame izranjaju i partiture. Vidim ih sasvim jasno. Pet tankih, mrkih linija na belom listu hartije. Na njima crne tačkice sa crtama. Nalik punoglavcima u jezeru. Alegro. Moderato. Adađo. Čujem svaku notu, visoku i nisku, sporu i brzu. Čujem zvuk malih udaraljki sa strane. Čujem nežno prelazanje preko žica violine. Fuge. Etide. Sonate. Čujem orkestar. Gudače, duvače, bubnjare. Čujem čitave opere. Mimi, Alfredo, Figaro, Kraljica noći moji su verni pratioci. Tek posle Kulturne revolucije sam smela da ih otkrijem i zato ne mogu da ih se nasitim. To je alavost gladnih. Oprosti mi. Muzika mi je u glavi. Ona ublažava bolove. Odagnava mračne misli kao što vetar u jesen pred sobom goni oblake. Izgubila sam gotovo sve, ali muziku niko ne može da mi oduzme.

MOŽEŠ LI DA ME ČUJEŠ, DRAGA?

Svakako. Ne mogu da se pokrenem, ne mogu da ti dohvatim ruku iako želim, ne mogu da okrenem glavu ka tebi, ne mogu da ti se zahvalim, ali mogu da te čujem. Svaki korak. Svaki uzdah. Svaki ton. Svako udisanje vazduha. Kada lupkaš posuđem. Meteš pod. Povlačiš stolice. Kada u toaletu prazniš sud s mojim izmetom. Kada ležiš kraj mene i pružaš mi nešto od svoje toplote. Tada se manje smrzavam. To su trenuci u kojima je vredan i život poput ovoga.

ČUJEŠ LI ME? GDE LI SI SAMO?

Ništa mi ne bi bilo draže do da mogu da ti odgovorim. Ne ide. Zarobljena sam u ovom beskorisnom telu. Rado bih u ovoj tamnici pesnicama udarala po zidovima iz sve snage, vrištala bih iz sveg glasa. Ovde dole niko me ne čuje. Vooooooooo... teeeee... Nema tome mnogo od kada sam još jednom pokušala da oblikujem usne, da pomaknem jezik ka nepcima, da ga stavim iza zuba, da odatle istisnem vazduh. Još samo dve reči. Samo dve. Više ne možeš da ih razumeš. Prineo si uho sasvim blizu mojih usana i zamolio me da ponovim ono što sam rekla. Ššššš... ššššššš... šššššš. Više od toga mi nije uspeo, koliko god pokušavala. Postala sam jedno šššššš. Na samo nekoliko sati. Tada me je nemost konačno zarobila. Ostalo mi je krkljanje, roptanje i groktanje. Kakvo mučenje za mene koja toliko volim ljudski glas.

Sada mi jezik beskorisno leži u ustima kao stara, ubuđala knedla. Usne su neme. Ali osećam tvoj topao dah na svom obrazu kada me svečeri pažljivo poljubiš. Neizmenjeni dah moga starog, dobrog muža. Dah našeg proživljenog života.

Najgore su noći, mada sam već dugo obavijena tamom. Spoljna tišina je ono što teško podnosim. Odjednom se ne čuju zvuci ni u kući ni u selu. U daljini čujem poneki kamion. Katkad zalaje neki pas. Mačke su već odavno mrtve. U satima

posle ponoći tvoje udisanje vazduha je jedino što me povezuje s ostatkom sveta.

Hteli su da te ubede da sam prazna ljuštura. Stara, izbo-rana lutka bez duše. Dopuštaju da ih zaslepljuje spoljni izgled stvari. Kao gotovo uvek. Kao i mnoge. Nose uniforme, bele kecelje, znam to iako ih ne vidim. Prepoznajem ih po glasu. Po glasu uniformisanih, svejedno koje boje, zvuče uvek isto. Oni znaju. Sigurni su. Svi testovi to pokazuju. Beznadežno. Nema-ju pojma o čemu pričaju. Ne čujem potres u njihovom glasu. Beznadežno. Nijedan čovek koji ovu reč smireno izgovara ne zna šta govori. Bez nade. Toga ima jedino u carstvu mrtvih, a ono je za nas zabravljeno. Šta smo sve morali da slušamo od muškaraca i žena u uniformama. Ne verujem im ni reči. Kada zažmure, jedino vide crnu rupu. Nemaju muziku u glavi.

Niko ne treba da me sažaljeva. Ne želim suze nad svojom posteljom. Ne želim da se žalim. Ne, sve dok si kraj mene. Kada bolje razmislim, obrela sam se u predvorju pakla. Pakao živih je predviđen za usamljene ljude. Ne ubrajam se među njih.

I

Ti si čovek gladan ljubavi.

Prvi put je čuo ovu rečenicu od neke žene. Nije znao da li je to optužba ili kompliment. Nismo li to svi?, odgovorio je bez dugog premišljanja.

Nasmejala se. Neki više, neki manje.

A ja? Više ili manje?

Više. Mnogo više.

Zagrlio ju je. Njeno nežno telo za koje se katkad bojao da će ga zgnječiti. Telo koje je u dugim besanim noćima, kada mu dođe u misli, moglo da ga uzbudi kao nijedno drugo u životu. Duboko je uzdahnuo i zažmurio.

Više. Mnogo više.

Gladan ljubavi. Bilo je ljudi u njegovom životu koji bi ga povredili ovim rečima. U vremenima u kojima im je to i uspevalo. Takvu tvrdnju je smatrao napadom i odbijao je upravo kao besmisleno ponižavanje.

Danas više ne. Mada reči glad i ljubav u njegovoj glavi nisu htele da se povežu. Za njega ljubav, makar ova s Hristinom

u naručju, zvuči kao bogatstvo, sreća, ispunjenost. Nasuprot tome, glad je nedaća. Glad mora da se utoli, u prekoj potrebi i po svaku cenu. Glad poznaje samo sebe, ljubav samo drugoga. Gladni ljudi su slabi, zaljubljeni jaki. Ako glad i ljubav išta povezuje onda je to neumerenost koja se krije u obema.

Upitao ju je šta je time mislila. Treba li to da shvati kao optužbu ili kao dodvoravanje.

Ni jedno ni drugo, odgovorila je. Samo kao zaključak.

Ostala je pri tome. Za početak.

Možda je u pravu, pomislio je. Možda su prethodne tri godine ostavile dublje tragove no što ih je svestan. Tri godine u kojima mu ništa nije bilo draže do samoća. Tri godine u kojima je dan u kome nije progovorio ni reči s nekom osobom bio dobar dan. Vreme u kome se njegov svet skupio na veličinu jedne kuće i malog ostrva u Južnom kineskom moru, slabo naseljenog i bez saobraćaja. Možda je čovek koji je morao tako da se povuče, koji živi u sećanjima i prošlosti, koji više ništa i nikoga ne voli na ovom svetu do jednog pokojnika, možda je takav čovek u većoj nevolji no što Pol želi da shvati.

Ljubavna glad. Glad za ljubavlju. To je potreba, ali sazvučje ovih reči nije mu se dopalo, mada nije znao da kaže zbog čega. Svi imamo takvu potrebu, hteo je glasno da odvrati i pojmi je Hristinin odgovor. Neki više, neki manje.

A ja?

Više. Mnogo više.

Ništa nije rekao i poljubio ju je u čelo. Svojim dugim prstima klizio je niz njen potiljak i nežnim, ritmičnim pokretima masirao joj glavu. Zažmurila je, a on ju je pomilovao po licu i ustima. Osećao je kako joj prijaju njegove ruke i kako joj se disanje ubrzava. Ne mnogo, ali za njega dovoljno da mu pokaže da neće ostati na tome. Poljubio joj je vrat i šapnuo da želi da je voli. Ovde, na terasi. Sada.

Čuo je cvrčanje cvrčaka i cvrkut ptica, a iz daljine glasove komšija. Pomislio je da bi bilo bolje da se popnu u spavaću sobu kako bi sprečili da ih neko iznenadi, ali ga je ućutkala strast s kojom ga je ljubila i čvrsto držala, čime mu je pokazala koliko žudi za njim sada i ovde.

Primakla je baštensku stolicu, nežno ali odlučno ga spustila na nju i sela na njega.

Nosila je suknju i nije gubila vreme. Odredila je ritam i volela ga snažnije i strastvenije no što je navikao od nje. Na kraju je ispuštala kratak krik, glasan, ali ne zvonak i olakšavajući kao obično, nego dubok i hrapav, gotovo očajnički. Kao da je ovo poslednji put.

Dugo je ostala u njegovom zagrljaju, čutke i osluškujući kako joj se disanje postepeno smiruje.

Pre no što je ustala obgrlila mu je glavu i pogledala ga u oči. Pojmi li koliko ga ona voli? Šta joj znači? Iznenađeno je klimnuo i morao da joj obeća da to nikada neće zaboraviti.

Opet je klimnuo, suviše iscrpljen da bi postavljao pitanja.

Kada ju je kasnije pratio na trajekt, bila je uznemirujuće ćutljiva. Bilo je toplo, vlažno, tropsko veče. Silazili su niz brdo do Jung Šue Vana, i dok je u žbunju oko njih cvrčalo, zujalo i brujalo, želeo je da zna o čemu ona razmišlja.

Ni o čemu određenom, tvrdila je.

Da li je sve u redu?

Prešla je preko njegovog pitanja.

Poslednje metre su morali da pretrče. Hristina nije smela da propusti trajekt jer je sinu i majci obećala da će najkasnije za večeru biti kod kuće.

Mrzeo je žurbu. Sledeći trajekt polazi za četrdeset minuta. Pol je smatrao neizdrživim da ga red vožnje prisiljava na žurbu. Često mu se dešavalo da kasneći ide odmerenim korakom ka pristaništu dok ga ostali putnici, podstaknuti

zvonjavom koja najavljuje sporo zatvaranje kapije, zadihano pretiču, a na kraju on jedini propušta brod. Umesto da psuje, sedao je mirno na klupicu u senci bora, kraj male javne čitaonice, i gledao u vodu. Ili je čučao na nasipu i posmatrao penu talasa pod sobom. Još kao dete voleo je da prati kapljice koje prskaju, fasciniralo ga je da gleda kako se gube u vodi, kako na sekundu dobijaju oblik i kako se vrte kroz vazduh, da bi potom opet zauvek nestale u okeanskim daljinama. Ljudi su kao te kapljice, pomišljao je u ono vreme, izrone i opet nestaju u beskonačnosti iz koje su došli. Prestaju da egzistiraju, a ipak ostaju deo celine. Ovakva razmišljanja su za desetogodišnjaka katkad bila utešna. Njegovom ocu se sviđala ta slika, mada je smatrao da ljudi završavaju kao kapljice koje padnu na vruću plotnu: s kratkim cvrčanjem nestaju u ništavilu. Poređenje koje je Pol smatrao ponajmanje utešnim.

Rado je posmatrao talase koji se igraju ribarskim čamcima i koji pljuskaju po kamenju ispod njega. Slušao je glasove mora. Katkada se dešavalo da na ovaj način sanjareći propusti i sledeći trajekt.

Ipak, ti nemaš sina koji te čeka, rekla mu je Hristina kada joj je jednom ispričao o tome.

Ne, nema ga. Njegov sin je mrtav.

Ona se odmah izvinila. Samo je želela da kaže da on nema porodičnih i poslovnih obaveza, nema šefa ni poslovnog partnera kome je do tačnosti, nikoga ko ga čeka, osim nje. A ona mu na zakašnjenju ne zamera.

I za ovo je u pravu. Mada njeno razumevanje, što se tiče netačnosti, nije ni potrebno. Kada se dogovore za sastanak, on ni u kom slučaju ne želi da propusti trajekt i na pristaništu je dvadeset minuta ranije no što je neophodno. Ne

smeta mu dobrovoljno čekanje. Za njega je to vreme samo po sebi poklon.

Hristina se žurno oprostila s njime uz letimičan poljubac. Gledao ju je kako žuri preko mosta za ukrcavanje nijednom se ne osvrnuvši ka njemu, a nekoliko sekundi kasnije nestala je u trupu broda. Ostao je da stoji na doku. Mahao je u tami i gledao za trajektom sve dok ovaj nije nestao iza špica ostrva.

Bila je to tamna noć, more pred njim mrko, a u daljini su treperela svetla Čeng Čaua i Lantaua. Džunka s nedeljnim izletnicima prokrstarila je nedaleko od obale Lame i Pol je mogao da čuje jednoličan rad dizel-motora, opuštenu dečju graju i opominjuće reči odrasle osobe. Sa lučkog šetališta u Jung Šue Vanu dopirali su do njega glasovi i smeh. Polako je hodao duž mola, uživajući u toplom i vlažnom vazduhu blagom poput svile. Seo je u *Grin Kotidž*, naspram vode, i poručio sveže ceđeni sok od jabuke, šargarepe i đumbira. Niko osim njega nije išao sâm. Nedostajala mu je Hristina. Već sada, mada je njen trajekt upravo tek prispeo u hong-konšku luku.

Pre četiri nedelje sedeli su na ovome mestu zagledani u ribarske brodove koji se dime, u crvene lampione koji se ogledaju u vodi, i prvi put je razmišljao o tome da se ona doseli kod njega. Njen sin može da koristi trajekt do škole, a ona neki kasniji za odlazak u kancelariju. U kući ima dovoljno mesta. Makar prostorno. Hoće li podneti da vidi drugo dete u Džastinovoj sobi? Ideja je za njega bila koliko stravična toliko i primamljiva. Pokušaj da zasnuje porodicu sa pedeset tri godine, nakon što mu je prethodna propala. Ne bi trebalo da poželi još jednu.

Od tada ga ta pomisao nije napuštala. Danas je hteo da o tome popriča s Hristinom, ali je ona izbegla njegova pitanja i čitavog dana bila ćutljiva i povučena u sebe. Glad za

ljubavljui. Kako je došla do toga? Zašto baš danas? Da li joj je dao ikakvog povoda? Pokušao je da se seti kako su zvučale reči iz njenih usta. Rekla je to nežno. Barem je tako poverovao. Sada sumnja u to.

Zvala je svake nedelje uveče, pre odlaska u postelju, da javi da je dobro stigla kući, da mu kaže kako je uživala u satima s njime, da joj već sada nedostaje, a on je govorio da je i njemu isto tako. Njihov ritual u nedelju večer. Za druge parove to možda nije ništa drugo do jednostavna navika u zajedničkom životu, nalik zajedničkom doručku ili večeri, oproštaju, ponovnom viđenju, željama za laku noć sa uvek istim uveravanjem, volim te. Za Pola Libovica ovo je značilo mnogo više.

Bile su to sitnice kojima sada poklanja pažnju.

Počeo je da opaža lepotu koju te male stvari kriju u sebi. Prvi put u životu.

Smrt njegovog sina bila mu je životna učiteljica. Jeziva, nemilosrdna učiteljica. Ona koja ne oprašta nijednu grešku i ne trpi protivljenje. Kao njen đak, Pol je naučio najvažniju lekciju: više ne smatrati da se išta podrazumeva.

Ranije je verovao da se podrazumeva da od odojčeta postaje dete, od deteta mlada osoba, od mlade osobe odrasla.

Verovao je da modrice na malom telu ne ukazuju ni na šta drugo do na pad ili slučajni udarac.

Verovao je da se kod obolele dece snaga opet vraća.

Krhkost sreće.

Samovolja nesreće.

Ništa se ne podrazumeva. Ko to jednom shvati, ne, ko tu banalnu rečenicu, za koju se često ne razmišlja šta stoji iza nje, ko to jednom iskusi kao egzistencijalnu istinu i nikada je više ne zaboravi, taj zauvek postaje neko ko ne poznaje granice, pomislio je Pol. Postaje osoba bez domovine. Takav može

da kuje planove, podiže decu, kupuje kuće, donosi odluke za budućnost, ali je istovremeno ipak svestan da živi u iluziji; da budućnost jeste obećavajuća, ali da na nju ne sme da se osloni, da sigurnost nije večna, nego da egzistira samo u kratkim, beskonačno vrednim trenucima.

Ne visi li sva sreća ovog sveta o jednoj pohabanoj zategnutoj niti? Tako tankoj da je većina ljudi i ne primećuje.

Žao mi je što moram da vam saopštim. Lekar je ovim rečima presekao Polovu nit. Zauvek i zauvek, kako se izrazio Polov sin. Nema povratka. Pol je ostao u ovom uverenju. Sve dok nije sreo Hristinu.

Kao da je poverenje za glupe. Kao da imamo izbora. To su njene prve rečenice koje su mu ostale u sećanju. U početku ih nije shvatao ozbiljno. Potajno se donekle čudio naivnosti ove odrasle žene. Do tada je bio ubeđen da je podozrivost veoma korisna, da nas ona štiti i da je u izvesnoj meri preporučljiva, da nas čuva od svih velikih razočaranja. Pomislio je da njih dvoje dolaze iz sasvim drugačijih svetova – Hristina Vu, sanjar, i Pol Libovic, realista.

Kako bi mogao da ima poverenja čovek kome je oduzeto najvažnije na svetu? Preko noći. Bez krivice i razloga. Koji mora da gleda kako crvena krvna zrnca neće da prestanu da se umnožavaju, kako njihov broj raste i raste dok na čitavom svetu nema leka koji bi mogao da ih spreči u tome. Na šta bi takav čovek trebalo da se osloni? Na šta, Hristina?

Na pitanje mu nije odgovorila rečima. Držala ga se i kada ju je gurao od sebe. Verovala mu je više no sebi. Poverenje može da bude zarazno, opominjala ga je. I imala je pravo.

Bilo je nešto pre ponoći. U Jung Šue Vanu glasovi večeri su već odavno utihnuli, svetla većine restorana su pogašena i

Lama se predala miru. Pol je povukao u stranu velika vrata ka bašti i izašao. Kako je glasna noć u tropima. Cvrčci su neumorno cvrčali, iz obližnje bare dopiralo je uporno kreketanje žaba, pred Polom je snažno zašuštalo grmlje – verovatno je pacovska zmija u lovu. Bambus se blago povijao pod pove-tarcem. Koliko često je osluškivao to jednolično pucketanje i krckanje i tako se uspavljivao.

Hristina je u ovo vreme obično već zvala. Da mu poželi laku noć. Više puta je proverio da li mu je telefon uključen i zvuk podešen na glasno, da li je baterija dovoljno napunjena. Nije mogao da se seti nedelje u kojoj se nije javila. Da li ju je sin toliko zaokupio? Ili njena majka? Možda je samo na trenutak legla na krevet i zaspala od iscrpljenosti? Žudeo je za njenim glasom i više puta premišljao treba li da je pozove. Ali to ne bi bilo isto. Potreban mu je njen gest.

Glad za ljubavlju. Možda je ona u pravu.

Odlučio je da joj pošalje SMS.

Draga moja, najdraža moja,

Zašto se ne javljaš?

Ne, ne želi da joj zamera.

Draga moja, najdraža moja,

Gde se skrivaš? Veoma se radujem tvome pozivu.

Ne o skrivanju.

Draga moja, najdraža moja,

Već spavaš. Hvala ti za ovaj dan. Hvala ti na svemu.

Volim te. Sve više i više.

Oklevao je. Pokoravam se, potrebna si mi i uz to mi nedostaješ. Obrisao je ovaj tekst. Ne želi da zvuči bedno.

Pročitao je prethodni tekst još nekoliko puta. Nije vešt u pisanju kratkih poruka i ne želi da rizikuje nesporazum.

Naposletku joj je poslao poruku, isključio telefon i odmah se osetio bolje. Ujutru će mu ona odgovoriti s nekoliko nežnih reči i napetost će proći.

Bila je to noć bez snova. Spavao je dobro, duže no obično, i kada se probudio, prvo je pomislio na Hristinu. Kakav je to bio poklon kada se budio kraj nje dok ona još spava. Osećao toplotu njenog tela i čuo njeno ravnomerno disanje.

Koliko malo je katkad potrebno da se pronade sreća u njenom skrovištu. Koliko često se mimoilazio s njom.

Zagrabio je kraj kreveta i uključio mobilni. Nije bilo poruke. Pol je odjednom osetio isti nemir koji ga je preplavio i prethodne noći. Prerano je, rekao je sebi. U ovo vreme ona se tušira i sprema za dug dan u kancelariji. Obično mu piše iz MTR* voza na putu za Van Čaj.

Ustao je, vezao u čvor mrežu protiv komaraca, sišao u kuhinju i pristavio vodu za čaj. Vazduh se tokom noći malo ohladio, termometar na spoljnoj strani prozora pokazuje 25 stepeni i 88% vlažnosti vazduha, a nije bilo ni osam sati. Pol je morao da požuri, uskoro će sunce obasjati krovnu terasu i ubrzo posle toga biće tako snažno da će morati da potraži zaklon. Tai či može da vežba samo dok sunce ne obasja terasu. Vežbe su uvek trajale tačno sat vremena. Pomagale su mu posle loših noći da makar preko dana i barem na neko vreme nađe vedru smirenost.

Danas nije tako. Pokreti su mu neprecizni i začuđujuće kruti, bedra ukočena, a ramena zategnuta. Čak je i „jedinstveni

* *Mass Transit Railway (MTR)* – oznaka sistema metroa u kineskoj specijalnoj administrativnoj regiji Hongkongu. (Prim. prev.)

bić“ i „ždral širi krila“ počinjao više puta iz početka, ali mu nije uspevalo da harmonično izvede pokrete.

Tokom dana su razgovarali samo kratko. U Hristininioj kancelariji je još grozničavije no obično, sinoć je njen sin imao visoku temperaturu i bila mu je potrebna majka.

Pol je svakako imao razumevanja za to, nije morala da mu se pravda, ni da se izvinjava.

U utorak ujutru stigao mu je SMS u kome mu je saopštila da sledeće nedelje neće moći da dođe na Lamu. Zvao ju je tri puta. Sva tri razgovora bila su neuobičajeno kratka. Jednom joj nije odgovaralo jer je mušterija neplanski ostala na aerodromu u Džakarti, jednom zato što su otkazani letovi *Kataj Pacifika*, ili je na drugoj liniji imala dečju lekarku. Obećano naknadno javljanje je izostalo.

Njeno ćutanje. Pol je pokušao da ga ignoriše. Očistio je kuću još detaljnije no inače. Obrisao je prašinu sa knjiga. Prebrisao je regale i pod. Voskom je opet ispolirao drevni kineski svadbena sanduk sve dok se nije zacaklio. Ispraznio je frižider i svaku pregradu oprao sapunskim rastvorom. *Imunološki sistem mu je oslabljen. Pazite na izuzetnu čistoću. Učitavajte kući. I mala infekcija može da bude opasna.*

Ima rečenica, pomislio je, koje nas prate celog života. Džastin je mrtav gotovo četiri godine. Uprkos tome, Pol ni do danas ne može da podnese ni nagoveštaj prljavštine u kući.

Prošetao je do vrha ostrva, do Pak Koka. Mobilni telefon je ostavio kod kuće. Nije hteo da iščekuje njen poziv pri svakom koraku.

Razmišljao je o prethodna dva dana i pokušavao da sredi misli. Šta ga to toliko uzrujava? To što Hristina dvadeset osam sati nije našla vremena da s njim razmeni nekoliko rečenica? Neuobičajeno, ali ona je poslovno veoma zauzeta žena. To što joj glas nije zvučao nežno kao inače? Ko je on?

Sveže zaljubljeni tinejdžer? Ipak zna pod kakvim je ona pritiskom. To što ne može da dođe kod njega u nedelju? Nije prvi put da je u tome nešto sprečava. Majka je od ćerke zahvalovala neke stvari koje su njemu, doduše, strane, ali je morao da ih prihvati. To što se SMS ne završava „s ljubavlju, uvek i zauvek“? Ništa od toga nije odgovaralo njegovom unutrašnjem nemiru, ali je uprkos tome on bio prisutan.

Što je duže razmišljao, to je više shvatao da nije Hristina ta zbog koje oseća nesigurnost. To je on sam. Zašto ga toliko izbacuje iz koloseka svaka sitnica? Zašto u njemu tako brzo narastaju sumnja i strah?

Hristina ga je nedavno upitala da li je on na Lami u egzilu. Te reči su ga začuđujuće dirnule. Egzil. *Exilium*, na latinskom, ako se dobro seća. Boravak u tuđini. Progon. Ne, hteo je spontano da odgovori. Niko me nije progonio. Nije on ni izbeglica ni prognan. Ne boravi u tuđini jer to mogu samo ljudi koji imaju domovinu. Pol je nema. Roditelji su mu umrli. Ništa ga ne vezuje za zemlju rođenja. Iz Nemačke se ne seća ničega do mnoštva brodova u Hamburškoj luci i začuđujuće glasne i duboke sirene parobroda koji treba da ih odveze za Ameriku. Njegovo rano detinjstvo u Minhenu žrtva je vremena, ostalo je samo sećanje na babu i dedu. Američki je državljanin. To dokazuje njegov plavi pasoš. Putna isprava, ništa više. Posle smrti majke zauvek je napustio tu zemlju, sa devetnaest godina. Nigde na svetu nema rođaka koje lično poznaje.

Kada bi ga ranije tu i tamo neko upitao gde mu je domovina, njegov odgovor je uvek bio: posvuda na Zemlji. Većina je to smatrala šalom.

Već preko trideset godina živi u Hongkongu, ali ne u egzilu. Ako igde na svetu postoji mesto za koje oseća da mu je

poznato, to je ovaj grad. Zahvalan mu je. Primio ga je i nije ga prisiljavao da mu pripada. To mu odgovara.

Ne misli na to, odvrtila ga je Hristina, kada joj je jednom izneo misli koje mu prolaze kroz glavu. Pomenuvši egzil pre je mislila na njegovo povlačenje posle Džastinove smrti. Da li se time dobrovoljno našao u egzilu?

Pol sebi nikada nije postavio to pitanje, dugovao joj je taj odgovor.

Neka vrsta samoproгона? Prognanik koji je pobjegao iz života jer ne može da izdrži bol i tugu za sinom? Možda. Ako je tako, onda je zahvaljujući Hristini našao put povratka. Njeno anđeosko strpljenje prvih meseci. Njena snaga da izdrži njegovo ćudljivo raspoloženje. Njena sposobnost da ne zahteva više no što on može da pruži.

Vratila mu je poverenje u život jednostavnom istinom drevne kineske izreke: sam čovek još nije čovek.

Da li je čudno što je katkad reagovao preosetljivo? Sigurno nije prvi egzilant kome predstavlja problem povratak u svet napušten preko noći. Mnogo toga je u igri. Kratak dah sreće. Kao da je za strah potreban razlog.

Njegov mobilni telefon je pokazao propušteni poziv. Hristina. Pozvao ju je. Zauzeto. Pokušao je opet, bezuspešno. Na ekranu će videti da je on zvao. Javiće se čim bude imala vremena. Obletao je oko telefona kao ranije Džastin oko čokoladne table od koje treba da drži prste podalje. Uzeo je knjigu i posle nekoliko minuta je odložio. Pokušao je da se umiri muzikom. Brams nije funkcionisao, kao ni Betoven. Pučini je njegovu žudnju učinio još većom. Nešto posle 23h pozvao je Hristinu. Želeo je da zvuči spontano. Smireno, vedro, opušteno, sve samo ne kao da je gladan ljubavi.

„Nešto se desilo?“, bilo je njeno prvo pitanje.

„Ne. Zašto?“

„Tako zvučiš“, rekla je.

„Kako zvučim?“

„Potišteno.“

Mrzi telefoniranje. Ono sve čini još gorim. Mrzi da s tom stvarčicom na uhu govori o ozbiljnim stvarima, da postavlja pitanja i da potom ne čuje ništa drugo do šuštanje za koje ne zna kada će prestati. Mrzi sâmo čekanje na odgovore koji su mu važni. Mora sagovornika da vidi naspram sebe, da proveri da li se ono što je rečeno odslikava na njegovom licu, da li se odslikava u pokretima ili mimici i da li je sve to u saglasnosti s onim što govore oči. Koliko je telefonom jednostavnije da se kaže neistina. Može da dođe do pogrešnog tona, malog, nebitnog nesporazuma koji ga uznemiri, do trenutka sumnje, i da sve to ubrzo preraste u svađu. Za njega je telefon pojačivač raspoloženja. Sigurne čini sigurnijima, a plašljive plašljivijima. Ovog trenutka pripada plašljivima. Kako da protumači njen oštar ton, a da je pri tome ne gleda u oči? Nije imao pojma šta da upita ili da kaže. „Prosto želim da ti čujem glas“, odgovorio je tiho.

„Probudio si me.“

„Žao mi je.“

Ćutala je.

„Je l' se nešto dešava s tobom?“

„Šta bi trebalo?“

Najradije bi prekinuo razgovor. Njene rečenice i glas bili su suprotno od onoga što mu treba. Ako ne pripazi, razgovor se neće dobro završiti. Osetljivost željnog čoveka. Nije njena greška.

„Od nedelje nismo razmenili ni reči. Jutros sam dobio SMS u kome si prosto...“

„Pole, nemaš pojma šta mi se dešavalo prethodnih dana. Džoš je bolestan i zove me pet puta dnevno. Moja majka ima

bolove u grudima i ne želi sama u bolnicu na ispitivanje. U kancelariji je pakao. Maj je i u prvom polugodištu sam gotovo dvadeset procenata u minusu. Znaš li šta znači ako to ne nadoknadim?“

„Hristina, znam, ali ne razumem...“

„Imaš previše vremena, to je problem“, opet ga je prekinula. „Kada bih čitavog dana čistila svoju kuću, kuvala i išla u šetnju, dolazile bi mi glupe misli.“

Šta da odgovori na ovo?

„Izvini“, rekla je posle duže pauze.

„Ne moraš da se izvinjavaš.“

„Nisam želela da te povredim.“

Pol se osećao prazno, iscrpljeno, kao da su se međusobno svađali dva sata. „Misliš, nema ništa više od ovog što si mi rekla?“

„Više od ovog?“ Glas joj je postao oštriji. „Nisi me čuo? I ovo je prilično mnogo, ako me pitaš.“

„Svakako. Za tebe je sve to suviše, ali nisam mislio na to.“

„Na šta onda?“

„Brinem.“

„Za mene?“

„Da. Za nas.“

Duboko je uzdahnula. „Pole, prekasno je. Ne mogu da se ispavam do jutra. Budilnik mi je namešten na pola sedam. Možemo li drugi put da pričamo o tome?“

Sada je čuo koliko je umorna. „Da, sigurno. Ali kada?“

„Ubrzo. Baš ubrzo.“

„Volim te. Lepo spavaj.“

„I ja tebe. Laku noć.“

„I tebi. Zauvek i...“

Prekinula je vezu.

I ja tebe. Više od toga nije želeo da čuje. Kao dete.

Pol je pomislio na Džastina. *Volim te. Do Sunca i natrag.* Svake večeri mu je to govorio nakon što mu ugasi svetlo. *I ja tebe*, došapnuo bi mu umoran dečji glas u tami.

Hristina je za sve u pravu. Ujutru će se odvesti u Hongkong, pozvaće je na ručak i izviniće joj se.

Kao da je poverenje nešto za glupe. Kao da imamo izbora.

Rado bi zaspao s ovim umirujućim mislima. Nešto ga je držalo budnim. Osećanje koje se nije usuđivao da pretoči u reči.